

Torsdagen den
17 november 1977

Torsdagen den 17 november

Kl. 14.00

§ 1 Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

*Om beställning vid
svenskt varv av ett
nytt sjömättningsfar-
tyg*

§ 2 Om beställning vid svenskt varv av ett nytt sjömättningsfartyg

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Birger Rosqvists* (s) den 7 november anmälda fråga, 1977/78:126, och anförde:

Herr talman! *Birger Rosqvist* har frågat mig om regeringen nu är beredd att i enlighet med socialdemokraternas förslag stärka sysselsättningen vid något svenskt varv och dess underleverantörer genom beställning av sjömättningsfartyg.

För innevarande budgetår har i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen medel beräknats för en första betalning för ett nytt sjömättningsfartyg. Trafikutskottet uttalade vid sin behandling av budgetpropositionen bl. a. att beställningen av fartyget bör ske med särskilt beaktande av den svenska industrins behov av sysselsättningsskapande åtgärder. I regleringsbrevet för budgetåret 1977/78 har angetts att det ankommer på sjöfartsverket att komma in med ett underlag som skall ligga till grund för regeringens beslut om fartygets slutliga utformning. Av underlaget skall bl. a. framgå fartygets effektivitet från sjömättnings-synpunkt, i vilken mån standardkraven uppfylls med hänsyn till framtida bemanning samt kostnaderna för fartyget.

Sjöfartsverket har vidare i föregående års regleringsbrev fått i uppdrag att i samråd med chefen för marinen utreda förutsättningarna för en övergång – helt eller delvis – till civil bemanning på sjöfartsverkets isbrytare och sjömättningsfartyg.

Enligt vad jag har erfarit har sjöfartsverket begärt och fått anbud på ett nytt sjömättningsfartyg. Utvärdering av anbudet pågår f. n. inom verket.

Sedan sjöfartsverket kommit in med erforderligt beslutsunderlag och begärt bemyndigande att beställa ett nytt sjömättningsfartyg ankommer det på regeringen att pröva frågan, varvid självfallet samtliga betydelsefulla faktorer i sammanhanget kommer att värderas.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

I Svensk Sjöfarts Tidning, som brukar vara initierad i sådana här frågor, stod det för några veckor sedan: "Sjöfartsverket har nu fått in anbudet

*Om beställning vid
svenskt varv av ett
nytt sjömättningsfar-
tyg*

på det aviserade nya sjömättningsfartyget. Varv i Finland, Norge och Sverige har lämnat offerter och verket väntar nu på beställningsbemyndigande från regeringen." Det var alltså ingen direkt nyhet som kommunikationsministern kom med.

Problemen för varvsindustrin har inte blivit mindre sedan i våras. Staten får lämna kraftiga bidrag till varvsrörelsen och för upprätthållandet av sysselsättning, utbildning och annat. Redarstödet har införts, och det borde, om så behövs, också kunna få utnyttjas av sjöfartsverket, eftersom stödet egentligen tillkommit för att främja sysselsättningen vid svenska varv.

Har de svenska varven beretts tillfälle att efter sina förutsättningar vara med och diskutera konstruktionen av fartyget? Det går att få lika bra fartyg på det sättet, ja, kanske bättre och billigare därför att det presenteras flera idéer.

I vår reservation i riksdagen i våras sade vi att en strikt affärsmässig upphandling – som skulle kunna innebära beställning av det aktuella fartyget vid utländskt varv – inte bör komma i fråga och att en eventuell merkostnad inte skulle få drabba sjöfartsverket.

Vid debatten i riksdagen framhöll en representant för regeringspartierna "att det är en överloppsgärning" av socialdemokraterna att begära detta. Vederbörande sade vidare att regeringen "med all kraft kommer att verka för att beställningen läggs hos ett svenskt varv". Det hette vidare att majoriteten avvaktade utvecklingen med förtröstan. Av dessa skäl avslögs vår reservation.

Jag vill fråga kommunikationsministern om han nu är beredd att, mot bakgrund av de avgöranden som har träffats sedan vi fattade beslutet i riksdagen och även mot bakgrund av vad som under denna tid har hänt på arbetsmarknaden i vårt land, ytterligare och kraftigare slå vakt om svensk varvsindustri, dess underleverantörer och andra berörda i Sverige genom att verkligen låta svensk varvsindustri få utföra byggandet av detta fartyg.

Det har sagts mig att de utländska anbuden ligger lägre än de svenska. Med användning av det införda redarstödet skulle det dock kunna vara möjligt att få byggandet av fartyget förlagt till Sverige. Det är ju inte så få sysselsättningstillfällen som därigenom kunde skapas. Det gäller inte bara själva varven utan, som sagt, också alla de underleverantörer som kommer att anlitas vid ett sådant bygge.

Jag ställer alltså frågan till kommunikationsministern, om han vill uppfylla de löften som man från borgerligt håll i riksdagsdebatten i våras gav i detta sammanhang, så att vi kan få se det aktuella fartyget kölsträckt vid något av våra medelstora svenska varv.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Det är självklart att jag är beredd att föreslå regeringen att ta all den hänsyn till de svenska varvens situation och till arbetsmarknadsläget i Sverige som är möjlig, men ännu kan jag inte ge något

*Om beställning vid
svenskt varv av ett
nytt sjömättningsfar-
tyg*

direkt svar på Birger Rosqvists fråga. Vi har nämligen inte fått in några uppgifter från sjöfartsverket vare sig om de lämnade anbudens storlek eller om värderingen av dem med hänsyn till andra faktorer.

Birger Rosqvist sade inledningsvis att jag inte kom med någon nyhet i mitt svar. Det må vara riktigt, men mitt svar innebar ändå en rättelse av ett fel i den källa som Birger Rosqvist åberopade. Det är ingalunda så att verket nu väntar på regeringens bemyndigande. Denna väntan kan inte ta sin början förrän verket lämnat in en framställning till regeringen.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Beställningen av detta fartyg har som sagt redan gjorts, och anbudet har kommit in. Jag har kunnat få fram att det är flera varv som lämnat anbud, liksom uppgifter om vad dessa anbud uppgår till. De varierar mycket kraftigt. Ett svenskt varv ligger mycket högt, medan ett utländskt varv ligger ganska lågt. Andra svenska varv ligger någonstans däremellan.

De medelstora svenska varv som jag har varit i kontakt med har inte varit helt nöjda med anbudsförfarandet och med de utsända ritningarna. Varje varv arbetar efter sina förutsättningar. När man beställer fartyg brukar man inte bara skicka ut ritningar på ett fartyg med en viss utformning, utan beställningen brukar göras i samråd mellan eventuell byggare och beställare. Då kan man göra konstruktionsändringar med tanke på betingelserna för det varv det gäller, och man kan därigenom komma ned i ett väsentligt lägre pris.

Ett sådant förfaringsätt har inte tillämpats i detta sammanhang. Flera av de svenska varv som varit tillfrågade vill därför att beställningen skall gå ut på ny räkning, varvid det kan ges möjlighet för dem att påverka byggandet efter egna idéer. De lovar att fartyget för den skull inte skall bli sämre, även om det får en annan detaljkonstruktion. Sjöfartsverket har, enligt uppgifter jag fått, inte velat gå med på ett sådant förfarande, och det vore intressant att veta om kommunikationsministern vill medverka till att varven får ytterligare en möjlighet att ta ställning till denna order. Det skulle totalt sett kunna innebära att bygget blir förmånligare ur statsverkets synpunkt än vad det nu synes vara.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Jag har inte hört talas om de förhållanden som Birger Rosqvist nyss redovisade. Jag skall självfallet låta mig underrättas om dem och även bedöma i vilken mån man skall ta ställning till de önskemål som Birger Rosqvist framför.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Eftersom kommunikationsministern i svaret även tar upp bemanningen av sjömättningsfartygen kan jag inte underlåta att ställa en fråga i det avseendet också. På kommunikationsminister Norlings

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
utflaggning av
svenska handelsfar-
tyg*

tid – det är snart ett och ett halvt år sedan – tillsattes nämligen en utredning som skulle lägga fram förslag om hur denna bemanning skulle vara i fortsättningen. Sjömätningsfartygen bemannas f. n. av värnpliktiga. Det lär vara så, att man i de anbudshandlingar som finns vill ha olika utrymmen m. m. utformade så, att de skulle passa även för civilbemannning.

Utredningen har som sagt pågått i ett och ett halvt år, och jag vill fråga kommunikationsministern – eftersom saken nämns i svaret – när vi kan vänta ett resultat av den utredningen.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Utredningen verkställs av sjöfartsverket. Enligt vad jag har mig bekant lär den vara klar inom ett par månader.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Denna fråga kan även ses ur sysselsättningssynpunkt. 10 å 12 % av Svenska sjöfolksförbundets medlemmar – det är inte så väl beställt på befälssidan heller – är utan arbete.

Här rör det sig om ett civilt arbete som utförs av militärer. Det skulle i och för sig kunna vara möjligt att på sikt lösa en del av sysselsättningsproblemen bland sjöfolk genom att placera in dem på sjömätningsfartyg. Därvid kan man också utvidga debatten till att gälla isbrytarfartyg.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om åtgärder mot utflaggning av svenska handelsfartyg

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Birger Rosqvists* (s) den 10 november anmälda fråga, 1977/78:139, till handelsministern, och anförde:

Herr talman! Birger Rosqvist har – mot bakgrund av en framställning till kommerskollegium om tillstånd att överlåta två fartyg till dotterbolag i Liberia – frågat handelsministern om han och regeringen är beredda att tillmötesgå de ombordanställdas krav att icke bevilja utflaggning.

Enligt fastställd ärendefördelning är det jag som har att besvara frågan.

Enligt vad jag har erfarit finns en framställning från Salénrederierna till kommerskollegium om tillstånd att överlåta två fartyg till dotterbolag i Liberia.

I propositionen 1976/77:146 har förutsatts att kommerskollegium alltid kommer att underställa regeringen ärenden som innebär överföring till bekvämlighetsflagg med bevarat svenskt driftinflytande.

Det aktuella ärendet har ännu inte underställts regeringen. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att göra något uttalande i frågan.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Salénkoncernen har begärt tillstånd av kommerskollegium att sälja två fartyg till ett dotterbolag i Liberia. Det innebär ansökan om registrering under bekvämlighetsflagg. De ombordanställdas organisationer motsätter sig detta.

Som framgår av svaret skall frågan avgöras av regeringen – allt detta enligt det beslut som riksdagen tog i våras. Sjöfartsverket skall väl också höras.

Angående bekvämlighetsregistrering uttalade såväl statsrådet som riksdagen vid det tillfället: Fartyg under bekvämlighetsflagg är ett ovälkommet inslag i världssjöfarten.

Jag har läst Saléns ansökan. Man åberopar där propositionen och menar att man ämnar uppfylla kraven i den fortsatta driften av fartygen under Liberiaflagg på ett sätt som är godkänt enligt svenska värderingar, därför att fartygen en gång är byggda enligt svensk standard såvitt avser säkerhet och miljö.

Men det är ingen garanti för att den standarden kommer att bibehållas. Vad blir det för besättningar, kvantitativt och kvalitativt, i fortsättningen? Det är en säkerhetsfråga av högsta grad, som man från svensk sida efter en eventuell flaggöverföring inte kan påverka. Och hur blir det med jurisdiktionen? På liberianska fartyg gäller liberiansk lag. Enligt den kan dödsstraff tillämpas.

Saléns säger att man ämnar sluta ITF-avtal. Det är ett minimiavtal som Svenska sjöfolksförbundet ibland kan förmå bekvämlighetsregistrerade fartygs redare att skriva under. Men det är ett minimiavtal som man tvingas teckna i avvaktan på att s. k. bekvämlighetsländer så småningom skall få en så stark facklig rörelse att den kan tillvarata sina resp. medlemmars intressen. ITF-avtalets minimirättigheter skulle inte permanent godtas på arbetsmarknaden i något progressivt land.

Vidare åberopar Saléns ett villkor som fanns i regeringsförslaget från i våras, nämligen att överlåtelse till dotterbolag skulle få ske om bolaget skaffade annat fartyg att sätta under svensk flagg som ersättning för sådant som överläts. Enligt propositionens och riksdagens beslut samt genom överenskommelse med de ombordanställda gäller detta emellertid inte vid överföring till bekvämlighetsflagg.

Dessutom säger Saléns att personalrepresentanterna i företagets styrelse tillstyrkt överföringen till Liberia samt räknar upp namn och organisationstillhörighet. Men inte heller detta stämmer. Jag har i min hand en skrivelse till Saléns styrelse från en av de nämnda, och jag kan läsa ur den: "Jag har inte deltagit i beslutsfattningen vid styrelsens sammanträde ---. Jag har således inte accepterat utflaggningen av 19 fartyg till Liberia. Sådan utflaggning motsätter jag mig på det bestämdaste av skäl, som är välkända för styrelsen ---. Min förklaring att jag är 'in-
förstådd med tidigare fattat beslut beträffande --- utflaggning till Li-

Nr 29

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
utflaggning av
svenska handelsfar-
tyg*

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
utflaggning av
svenska handelsfar-
tyg*

beria' har endast den betydelsen, att jag inte kan ändra ett av styrelsen i enlighet med gällande ordning fattat beslut, i vilket jag inte deltagit. Torsten Larsson"

Herr talman! Jag har inte fått något konkret svar på min fråga. Men skulle det förhålla sig så, att Saléns framställning kan gå igenom, vill jag fråga kommunikationsministern: Har sådana förändringar skett för svensk rederinäring sedan juni månad i år, då riksdagen behandlade regeringens proposition om vissa sjöfartsfrågor, att kommunikationsministern anser att det *nu* finns skäl att frångå de ställningstaganden som då gjordes?

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Med anledning av Birger Rosqvists fråga, som jag naturligtvis kunde förutse, vill jag läsa upp några rader ur föredragande-avsnittet i vårens proposition. Jag säger där:

"Utgångspunkten måste vara att svensk sjöfart så långt möjligt skall drivas under svensk flagg. Sjöfartens utlandsinvesteringar kan emellertid – liksom etableringar utomlands av den landbaserade industrin – medföra avsevärda fördelar för det svenska näringslivets internationella konkurrenskraft. Möjligheten måste därför finnas också för rederierna att etablera sig i andra länder. En okontrollerad och betydande avtappning av svenskt tonnage till utlandet skulle dock kunna medföra allvarliga konsekvenser för det svenska samhället och de anställda inom sjöfartsnäringen."

Jag fortsätter att citera ett stycke längre ner i propositionstexten:

"Det sagda tar inte sikte på överföring till land som tillhandahåller bekvämlighetsflagg. Registrering under bekvämlighetsflagg återverkar allvarligt på den internationella sjöfarten, bl. a. genom sämre socialt skydd för de ombordanställda och minskad säkerhet. Liksom flaggutredningen anser jag att fartyg under bekvämlighetsflagg är ett ovälkommet inslag i världssjöfarten. Normalt får därför överföring till sådan flagg antas strida mot väsentligt allmänt intresse. Emellertid måste även här finnas möjligheter till olika lösningar i det konkreta fallet. För att tillstånd till överföring skall kunna ges måste det dock vara klarlagt att den fortsatta driften sker under förhållanden som är godtagbara utifrån svenska värderingar och Sveriges internationella åtaganden när det gäller säkerhet, miljö, social trygghet och fackliga rättigheter för de ombordanställda. De garantier som avkrävs överlåtaren måste vara utformade med hänsyn bl. a. till att det kan förutses att registreringslandet inte utövar effektiv jurisdiktion och tillsyn över fartyget och besättningens sociala villkor."

Jag har ingen anledning att i dag ha någon annan uppfattning än den jag hade när jag skrev detta.

BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det senaste uttalandet. Jag tolkar det så, att det är uteslutet att dessa fartyg skall kunna överföras till bekvämlighetsflagg. De skäl som har anförts

av Saléns i denna ansökan skulle alltså icke vara tillräckliga. Jag tackar än en gång kommunikationsministern för det.

Men jag skulle ytterligare vilja kommentera den skrivelse som Saléns har inlämnat. Enligt riksdagsbeslutet i våras skulle *de ombordanställdas organisationer* höras i utflaggningsärenden. Vilken inställning LO, Sjöfolksförbundet och TCO har i denna fråga torde inte heller vara obekant i regeringens kansli.

Sedan kan jag säga att det avtal som nyligen har träffats mellan förbunden och Broströms om bemanning av nio fartyg innebär att man från förbundens sida godkänner en kraftig nedbantning av besättningarna. Det har å andra sidan inneburit att Broströms har förbundit sig att driva dessa fartyg under svensk flagg fram till 1981. Denna avtalskonstruktion har erbjudits Saléns för förhandling. Erbjudandet har Saléns avvisat.

Jag tackar kommunikationsministern för det mycket klara svar som jag nu fått på denna fråga. Jag tolkar det alltså på det sättet att detta utflaggningsärende därmed torde vara avfört såsom ett konkret objekt för Saléns.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om tidpunkten för planerat nybygge för länsstyrelsen i Malmöhus län

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Erik Adamssons* (s) den 20 oktober anmälda fråga, 1977/78:85, till arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Erik Adamsson har frågat arbetsmarknadsministern om de tidigareläggningar av byggen som nu har behandlats av regeringen även omfattar den planerade nybyggnaden för länsförvaltningen i Malmö.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Svaret på frågan är nej. Inom ramen för de sysselsättningsskapande åtgärder som nu har beslutats har behovet av byggnadsarbeten inom vissa andra län prioriterats. Frågan om tidpunkt för utförande av nybyggnaden för länsförvaltningen i Malmö kommer i sedvanlig ordning att prövas i höstens budgetarbete.

ERIK ADAMSSON (s):

Herr talman! Jag tackar budgetministern för att jag har fått svar på den fråga som jag ställde till arbetsmarknadsministern den 20 oktober. Jag förstår att det är lättare för budgetministern att lämna svar på denna fråga än det hade varit för arbetsmarknadsministern. Bakom min fråga ligger nämligen – det framgår också av svaret – den situation som råder när det gäller sysselsättning för byggnadsarbetarna i Malmö och Malmöhus län och som är synnerligen dystert.

Naturligtvis är jag i någon mån uppmuntrad av att budgetministern

Torsdagen den
17 november 1977

*Om bibehållande
av mälteri i
Söderhamn*

säger att man skall pröva denna fråga i vanlig ordning i höstens budgetarbete. Men det hade varit mycket tacknämligt om man hade fått bygget i gång tidigare, icke minst med hänsyn till det rådande sysselsättningsläget. Jag ber emellertid ännu en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om bibehållande av mälteri i Söderhamn

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Olle Östrands* (s) den 7 oktober anmälda fråga, 1977/78:54, dels *Gunnel Jonängs* (c) den 11 oktober anmälda fråga, 1977/78:58, båda frågorna till industriministern, och anförde:

Herr talman! Olle Östrand har frågat industriministern om han är beredd att medverka till att Pripps omprövar sitt beslut att bygga ett nytt mälteri i Stockholm. Gunnel Jonäng har frågat industriministern om han är beredd att i samråd med mig vidta de åtgärder som krävs för att Nord-Malt i Söderhamn skall kunna fortsätta driften. Frågorna har överlämnats till mig för att jag skall besvara dem. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Pripps har f. n. sin maltförsörjning ordnad genom egna mälterier i Stockholm och Göteborg. Dessa mälterier är gamla och nedslitna och erbjuder inte en tillfredsställande arbetsmiljö. Den tomt på vilken Stockholmsmälteriet är beläget har redan sålts av Pripps.

Pripps måste följaktligen ordna sin maltförsörjning på annat sätt. De alternativ som finns är antingen att investera i ett eget modernt mälteri eller att köpa malt från Nord-Malt i Söderhamn eller eventuellt förvärva detta företag.

Maltförsörjningen från Nord-Malt ter sig betydligt dyrare för Pripps än försörjning genom en egen modern anläggning. Ny teknik gör det möjligt att producera den mängd malt som behövs med mindre än hälften av den arbetsstyrka som krävs vid anläggningen i Söderhamn. Den nya tekniken möjliggör också en jämn och hög kvalitet på maltet. Pripps har hittills inte förvärvat några nämnvärda mängder malt från Nord-Malt. Det faktum att Pripps moderniserar sin maltproduktion innebär alltså i och för sig ingen förändring för Nord-Malt. Nord-Malts fortsatta verksamhet är i första hand en fråga för intressenterna i Nord-Malt, som också till stor del utgör företagets kunder. Från samhällsekonomisk synpunkt är det dock angeläget att frågan om maltproduktion i landet kan lösas på ett för hela bryggeribranschen lämpligt sätt.

Styrelsen i Pripps har nyligen fattat ett principbeslut om att uppföra ett mälteri i Bromma. I styrelsens beslut, som var enhälligt, deltog även de fackliga representanterna.

Enligt statsmakternas beslut och enligt avtal mellan staten och den privata aktieägaren skall Pripps drivas på ett rationellt och företags-

ekonomiskt sunt sätt. Styrelsen i Pripps har därför ett ansvar för att företaget anpassar sin produktion till moderna arbetstekniska förhållanden.

Situationen inom bryggeribranschen präglas f. n. av en viss osäkerhet. Strukturutvecklingen har gått snabbt, och ytterligare förändringar är att emotse. Branschen har också påverkats av statsmakternas beslut under våren om slopande av mellanölet. Regeringen avser därför att ta initiativ till en utredning med uppgift att göra en samlad analys av bryggeribranschens nuvarande situation och utveckling på sikt.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill tacka herr budgetministern för svaret.

Jag tycker att budgetministern skall begrunda den bild som jag nu visar på filmduken. Där ser man en del av de över 10 000 människor som i lördags demonstrerade för att få behålla jobben i Söderhamn. Det här vittnar om att situationen är mycket allvarlig. På två år har 600 jobb försvunnit, men ytterligare 500 jobb är i farozonen, om man räknar in det mälteri som vi nu diskuterar. Och händer något i Marmaverken och Ljusne kan den siffran mer än fördubblas.

I en kommun med endast 32 000 invånare kan inte en sådan utveckling tillåtas. Den leder till rena katastrofen för människorna och hela samhällsbildningen, eftersom den rycker undan grundvalarna för den uppbyggda servicen, vari sjukhus, gymnasieskolor m. m. ingår. En kommun av Söderhamns storlek skulle i stället behöva öka sysselsättningen för att trygga en allsidig service.

Hotet mot sysselsättningen kan tyvärr inte avvärijas av de anställda och kommunen, eftersom man saknar de nödvändiga resurserna. Därför måste regeringen ta sitt ansvar för den här utvecklingen. Det är mot den bakgrunden som demonstranterna bl. a. krävde att regeringen, eftersom staten genom Pripps Bryggerier dominerar ölproduktionen här i landet, tryggar fortsatt verksamhet vid mälteriet i Söderhamn. Om inte så sker kommer det att uppfattas som ett hån mot de människor som i lördags demonstrerade.

I det kärva ekonomiska läge som vårt land befinner sig i måste det betraktas som samhällsekonomiskt vansinne att staten – som genom bidrag och lån i olika former tillskjutit inte mindre än 18 milj. kr. av en total investering på 24 milj. kr. för ett modernt mälteri för att skapa sysselsättning åt ca 40 personer i stödområdet – låter Pripps investera mellan 40 och 50 milj. kr. i ett nytt mälteri i Bromma och därmed rycka undan grundvalarna för fortsatt drift i Söderhamn.

Budgetministern ger i sitt svar inte stort hopp för mälteriet i Söderhamn, men jag måste poängtera att man när det gäller Pripps inte enbart får – som anges i svaret – lägga företagsekonomiska principer till grund för investeringsbeslutet, eftersom Pripps är helt dominerande på den svenska marknaden; dess marknadsandel är 75 %. Pripps har under senare år köpt upp ett betydande antal mindre bryggerier. Någon konkurrenssituation föreligger alltså inte längre.

Nu hänvisar budgetministern också till en branschutredning. Då vill jag fråga: Är budgetministern beredd att medverka till att Pripps fattar ett beslut om att inte fullfölja sina planer på att bygga ett nytt mälteri, innan den här branschutredningen är klar? Jag ifrågasätter naturligtvis värdet av en sådan branschutredning, eftersom jag tycker att frågan är fullständigt självklar. Om en sådan branschutredning ändå skall tillsättas, är budgetministern i så fall beredd medverka till att Pripps inte fullföljer sina planer?

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Regeringen har med större handlingskraft än någon tidigare regering gått in för att stärka sysselsättningen i vårt land. Detta har skapat respekt och förtroende för regeringens sysselsättningspolitik. Att i det läget tillåta ett statligt ägt företag att slå ut ett annat företag, som erhållit statligt lokaliseringsstöd och som behövs i regionen i fråga, skulle vara en så svart plump i protokollet att den aldrig skulle gå att suddas ut. Det finns ingen ursäkt över huvud taget för ett sådant agerande.

Söderhamnsregionen har betydande sysselsättningsproblem. Nord-Malt behövs där. Det anser också staten, och därför har det utgått statligt lokaliseringsstöd på 12 milj. kr. Ingenting i just den bilden har förändrats sedan stödet gavs. Nord-Malt behövs fortfarande och har sin givna uppgift inom bryggerinäringen.

Regeringen gör sig skyldig till en betydande kapitalförstöring om den medverkar till byggande av nytt mälteri inom Prippskoncernen. Man medverkar också till nedläggning av Nord-Malt. När det sägs i svaret att det faktum att Pripps moderniserar sin maltproduktion inte i och för sig innebär någon förändring för Nord-Malt är det väl en sanning med modifikation, därför att om Pripps samtidigt ökar sin malttillverkning med 50 % innebär detta en produktion som det inte finns avsättning för på marknaden annat än genom nedläggning av Nord-Malt.

Ingemar Mundebo talar om Pripps företagsekonomiska ansvar, och det är självklart, men alla företag har samtidigt ett samhällsansvar. Ett statligt ägt företag har skyldighet att anpassa sin produktion till rådande marknads- och konkurrensförhållanden. Prippskoncernen tar inga hänsyn. Dess agerande bör tas för vad det är – en serie manövrar för att nå monopolställning på marknaden. Detta borde djupt oroa regeringen. Regeringsdeklarationen talar ett tydligt språk: regeringen vill motverka monopol och sådana sammanslagningar av företag som minskar konkurrensen. Näringsfrihetsombudsmannen har så oroats av Pripps konkurrensmetoder att han har anmodat SPK att utreda förhållandena.

10 000 människor har demonstrerat i Söderhamn för jobb och för bevarande av Nord-Malt. Centerpartiet i Gävleborgs län stöder helt och fullt Söderhamnsborna i deras strävan att bevara Nord-Malt. Inom centerpartiet kan vi inte från vare sig regionalpolitisk, sysselsättningspolitisk eller samhällspolitisk synpunkt acceptera detta byggande av nytt mälteri

Torsdagen den
17 november 1977

*Om bibehållande
av mälteri i
Söderhamn*

och konsekvenserna därav för Nord-Malt och Söderhamn.

Jag är tacksam för beskedet om branschutredningen – den behövs från bryggerinäringens och från konsumenternas synpunkt. Jag förutsätter att den blir opartisk och saklig. Jag vill också ställa en fråga till Ingemar Mundebo: Kan vi förlita oss på att så länge utredningen arbetar blir frågan om byggande av nytt mälteri helt och hållet vilande?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag är självfallet medveten om att det är ett allvarligt arbetsmarknadsläge i Söderhamn, och jag är liksom de båda föregående talarna och många andra djupt oroad över detta. Jag har den uppfattningen att vi måste pröva alla insatser för att trygga sysselsättningen också i Söderhamnsområdet.

Men, jag har här även ett riksdagsbeslut att beakta – ett riksdagsbeslut från 1975 som innebar att staten skulle förvärva 60 % av aktierna i Pripps Bryggerier. Det riksdagsbeslutet byggde på ett ingånget avtal, och i såväl avtalet som riksdagsbeslutet markerades att Pripps verksamhet skulle drivas enligt gängse företagsekonomiska riktlinjer. Det är företagets styrelse som har att besluta om företagets verksamhet och skall göra det på grundval av avtal och riksdagsbeslut. Det skulle strida mot svensk grundlag, mot avtalet och mot riksdagsbeslutet om jag som minister skulle gå in och diktera eller alls påverka styrelsens beslut.

Jag förutsätter att styrelsen noga pröva alla aspekter, också samhälls-ekonomiska och regionala, inför varje beslut som den tar, och att besluten präglas av ett socialt ansvar. Men det är styrelsen för företaget som har att fatta besluten om företagets verksamhet. Jag kan icke, bör icke och får icke påverka de besluten.

Branschutredningen skall tillsättas snabbt och arbeta snabbt. Men – jag vill säga detta än en gång – jag får icke diktera styrelsebesluten i Pripps Bryggerier.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Budgetministern säger att han inte kan gå in och styra företaget i detalj. Men enligt min uppfattning är det här inte fråga om en detalj. Det gäller en investering med vittgående konsekvenser för de människor och den region som drabbas.

Jag ställer frågan: Varför har staten gått in i varven, handelsstålsbolagen och tekoindustrin? Naturligtvis för att kunna styra investeringarna och därigenom utvecklingen. Det måste givetvis finnas möjligheter för regeringen som uppdragsgivare att påverka de statliga representanterna i Pripps styrelse. Det är ju på regeringens uppdrag de sitter där.

Jag har mycket svårt att förstå det konsekventa i att Per Ahlmark som arbetsmarknadsminister och folkpartist framlägger ett sysselsättningspaket som kostar 2 miljarder för att sysselsätta 30 000 personer, medan Ingemar Mundebo, budgetministern och folkpartist, medverkar till att ett statligt dominerat företag investerar 40 milj. för att ta bort

en mängd arbetstillfällen. Man måste verkligen ifrågasätta om det är den sortens investeringar vi bör uppmuntra i nuvarande ekonomiska läge, samtidigt som staten måste satsa den ena miljarden efter den andra för att hålla företag vid liv.

Herr talman! Axel Oxenstiernas uttalande äger tydligen ännu full giltighet. Han sade: Ack, min son, om du visste med huru ringa vishet världen styres!

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Att Pripps Bryggerier skall drivas företagsekonomiskt har aldrig någon ifrågasatt. Men det kan inte utgöra något hinder mot att lösa mälterifrågan i samarbete med Nord-Malt. Ingemar Mundebo antydde själv den möjligheten. Nord-Malt har också erbjudit Pripps leveransavtal.

Det är helt klart att regeringen aldrig kan dra sig undan ansvaret för Nord-Malts framtid. Genom delägarskap i Pripps har staten påtagit sig ett stort ansvar för hela bryggerinäringen. Byggandet av ett nytt mälteri måste bedömas också från övergripande samhällspolitisk synpunkt. Det innebär kapitalförstöring och arbetslöshet i en region som regeringen sagt sig vara beredd att stödja.

Statsrådet sade i svaret att Pripps-styrelsens beslut att uppföra ett mälteri i Bromma var enhälligt. Jag vill bara framhålla att centerns Anna Eliasson, som tjänstgjorde som suppleant vid detta sammanträde och som alltså inte hade någon rösträtt, till protokollet lät anteckna att hon ansåg att Pripps i rådande läge inte borde göra en så stor och ensidig satsning.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Det finns självfallet inga hinder för olika företag att samverka med varandra. Pripps kan alltså samverka med Nord-Malt för att finna en lösning på mälterifrågorna. Det är företagets styrelse som har att pröva detta. Skulle det visa sig vara en god lösning bör man givetvis utnyttja detta alternativ. En enig styrelse har kommit till en annan uppfattning, och det är styrelsen som har att fatta företagets beslut.

Visst finns det möjligheter för statligt förankrade representanter i styrelsen att föra fram uppfattningar som uppdragsgivaren står för – den rätten utnyttjas självfallet också. Men samtliga ledamöter i styrelsen har att arbeta enligt det avtal som har träffats och det riksdagsbeslut som har fattats.

Man må sedan fundera över huruvida det är ett vist beslut eller inte. Jag tror att rätt många av kammarens nuvarande ledamöter 1975 medverkade i det beslut som riksdagen då tog och alltså angav den grad av vishet som präglade beslutet. Detta har vi nu att arbeta efter antingen vi tycker det är klokt eller mindre klokt. Skall vi ha andra handlingslinjer måste vi först ändra på ett ingånget avtal och ett fattat riksdagsbeslut. Nu arbetar vi på grundval av föreliggande avtal och riksdagsbeslut.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Oavsett vilka förklaringar som budgetministern ger kan jag aldrig komma ifrån uppfattningen att staten måste ha ett avgörande inflytande på de statliga företagen.

I svaret anges att kostnaderna är för dryga i Söderhamn – man skulle kunna göra malt billigare – och att kvaliteten har varit dålig.

I varje tillverkningskalkyl för malt ingår råvarukostnaden som den avgörande posten med 75 %. Och råvarukostnaden är oberoende av om mälteriet ligger i Söderhamn eller i Stockholm. Förädlingskostnaden i Söderhamn uppgår till 10 % av tillverkningskostnaden, kapitalkostnaden till lika mycket. I resterande 5 % ingår bl. a. transportkostnader för malt från mälteriet till bryggeriet. Den del av tillverkningskostnaden som påverkas av anläggningens effektivitet och lokalisering är därför sammanlagt 15 %.

Mot detta skall då ställas den kapitalförstöring som man inleder om man bygger ett nytt mälteri. Därför har jag svårt att förstå att en förtjänst för Pripps av en tiondels öre på varje flaska skall vara motiv för att vi skall drabbas av de konsekvenser som en nedläggning av mälteriet i Söderhamn otvivelaktigt innebär.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det är naturligtvis inte fråga om att ändra ingångna avtal, och det är klart att Pripps styrelse handlar från sina utgångspunkter. Vad det först och främst gäller är regeringens ansvar för den här regionen. Enligt min mening har regeringen ett stort ansvar på grund av den situation som i dag råder på bryggerimarknaden, där man har alla dessa problem med de små företagen som står utanför Pripps.

Anser inte Ingemar Mundebo att det vore rimligt att hela denna fråga om byggande av ett nytt mälteri fick vila, medan man gör den stora branschutredningen för hela bryggerinäringen? Jag skulle önska att Ingemar Mundebo kunde ge ett positivt svar på den frågan.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Självfallet har regeringen ett betydande ansvar för att medverka till att trygga sysselsättningen i Söderhamnsområdet. Men om regeringen eller budgetministern i detta konkreta fall skulle gå in och diktera för Pripps Bryggerier vilket beslut styrelsen skall fatta, då är det att handla mot ett ingånget avtal och ett fattat riksdagsbeslut.

Det spelar inte så stor roll vad jag personligen önskar. Jag har som statsråd – och det gäller hela regeringen – att arbeta efter de beslut som har fattats. För att ändra dessa regler måste vi säga upp avtalet och redovisa ett nytt förslag för riksdagen. Man kan pröva huruvida man vill ändra detta avtal, men jag har nu inte någon avsikt att föreslå riksdagen att göra det.

Torsdagen den
17 november 1977

*Om bibehållande
av mälteri i
Söderhamn*

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill fråga budgetministern: Hur skall man kunna få någon tilltro till den lokaliseringpolitik vi bedriver i det här landet? Vi försöker med olika stöd och bidrag få de privata företagen att etablera sig i stödområdet. Jag tycker då att de statliga företagen skall föregå med gott exempel och inte göra som Pripps har gjort i det här fallet.

Om Pripps fullföljer sina planer på ett mälteri, kommer det enligt uppgift att få en kapacitet på 38 000 ton per år, och detta är vad som erfordras för att klara hela maltförsörjningen i Sverige. Det innebär alltså helt enkelt att mälteriet i Söderhamn får läggas ned.

Jag vill också i likhet med Gunnel Jonäng vädja till budgetministern: Medverka till att Pripps väntar med sina beslut tills den här branschutredningen är färdig! Under tiden som branschutredningen pågår tror jag också att det vore till stor fördel om opartisk expertis fick titta på de tekniska, företagsekonomiska och samhällsekonomiska konsekvenserna av att Pripps bygger ett nytt mälteri i Bromma.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det kan väl ändå inte vara företagsekonomiskt riktigt att Pripps går ut med en satsning som innebär att man lägger under sig all malttillverkning i landet och därmed slår undan benen på ett redan existerande företag? Det bör finnas goda möjligheter för den kommande utredningen att få tid och tillfälle att analysera marknadsbehov, produktionsmöjligheter, produktionsinriktning osv. Det skulle verkligen vara önskvärt att hela frågan om det nya mälteriet kunde bli vilande i avvaktan på denna samlade översyn av bryggerinäringen och därmed också av maltproduktionen i vårt land.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara ett par reflexioner till sist.

Självfallet måste Nord-Malts problem diskuteras vidare i samråd med de berörda parterna. Meningen med Nord-Malt var ju ursprungligen att en del av dess produktion skulle exporteras, och man bör naturligtvis pröva möjligheterna att underlätta en sådan export.

Sedan vill jag än en gång betona att en branschutredning kommer att tillsättas och att avsikten är att den utredningen skall arbeta snabbt.

Så, herr talman, har jag en reflexion till. Tänk vad livet är enkelt när man ser det bara från en utgångspunkt! Självfallet önskar även jag från sysselsättningssynpunkt att verksamheten vid Nord-Malt kunde fortsätta och gärna också byggas ut. Men, herr talman, jag har samtidigt respekt för avtal och riksdagsbeslut, och det tycker jag att alla ledamöter av riksdagen bör ha.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Ingemar Mundebo måste ha fått fel uppgifter beträffande Nord-Malt. Nord-Malt byggdes inte för att företagets huvudsakliga pro-

duktion skulle gå på export. Före Nord-Malts tillkomst var situationen den att merparten av den malt som gick åt i Sverige, eller ca 32 000 ton, importerades. Nord-Malt dimensionerades därför för 30 000–33 000 ton. De är således efter Nord-Malts tillkomst som importen av malt praktiskt taget har upphört i vårt land.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det är inte så att vi ser den här frågan bara ur en synvinkel, utan snarare är det budgetdepartementet som ser den bara från Pripps synpunkt. Som jag anförde tidigare ser vi på frågan ur såväl regionalpolitiska, sysselsättningspolitiska, företagsekonomiska som allmänt samhällspolitiska synvinklar. Det är sådana aspekter som jag för min del har lagt på hela den här frågan.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Låt mig allra sist göra en korrigerig! Jag sade inte att Nord-Malts produktion huvudsakligen skulle exporteras, utan jag sade att den skulle exporteras till viss del – och det är ett obestridligt faktum.

Sedan vill jag än en gång betona att jag inte betraktar denna fråga enbart ur Pripps synvinkel. Frågan har förvisso många aspekter, och den måste betraktas från olika utgångspunkter. En central sådan utgångspunkt är emellertid gällande avtal och beslut.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag återkommer till frågan om det samhällsansvar som Pripps har genom sin helt dominerande ställning på den svenska marknaden.

En av anledningarna till att Nord-Malt har råkat i svårigheter är det beslut om förbud mot mellanölet som riksdagen antagit. Detta fick till följd att maltförbrukningen minskade mycket kraftigt i vårt land, vilket i sin tur är en bidragande orsak till att Nord-Malt kommer att hamna i ööverstigliga svårigheter om Pripps bygger ett nytt mälteri i Bromma.

Samhällsansvaret måste i det läget åvila Pripps såsom ett helt dominerande statligt företag. Men regering och riksdag måste också ta sitt ansvar för vad som händer med de företag som drabbas av de beslut som fattas här i riksdagen.

GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill till sist understryka hur viktig jag anser den utredning vara som man nu avser att tillsätta för översyn av hela bryggerinäringen. Jag kan inte föreställa mig annat än att en sådan utredning måste ta upp hela bryggerinäringens samlade problem och därmed även frågan om maltproduktionen. Frågan om byggande av ett nytt mälteri borde därför vila i avvaktan på denna utredning.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
17 november 1977

*Om beskattningen
av koncernbidrag*

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 25 oktober anmälda fråga, 1977/78:95, och anförde:

Herr talman! Olle Wästberg i Stockholm har frågat mig om jag avser att lägga fram lagförslag, som gör koncernbidrag befriade från kommunal inkomstskatt. Han uppger att regeringsrätten – med ändring av tidigare praxis – beslutat att vägra kommunal inkomstskattebefrielse för mottagna koncernbidrag. Han anser att följderna av detta torde bli att företagens villighet att satsa i krisorter och på problemföretag ytterligare minskar.

Frågan torde avse den kommunala taxeringen av företag som har mottagit s. k. öppet koncernbidrag. Regler om den skattemässiga behandlingen av öppna koncernbidrag infördes år 1965. Under vissa förutsättningar skall öppet koncernbidrag, som ett bolag i en koncern lämnar till ett annat bolag inom samma koncern, anses som avdragsgill omkostnad för det givande bolaget och som skattepliktig intäkt för det mottagande bolaget. Härigenom ges i princip samma möjligheter till resultatutjämning mellan verksamheter som bedrivs av olika bolag inom en koncern som om verksamheterna hade bedrivits av ett enda bolag.

Den fråga som Olle Wästberg har tagit upp blir aktuell när det givande och det mottagande bolaget är verksamma inom olika kommuner. Bakgrunden är de principer som sedan länge har tillämpats när det gäller att bestämma kommunernas beskattningsunderlag. Om ett företag bedriver verksamhet inom två kommuner, får underskott som uppkommer i den ena kommunen avräknas mot överskott i den andra kommunen endast under förutsättning att verksamheterna ingår i en och samma förvärvskälla. Utgångspunkten för reglerna om den kommunala beskattningen av koncernbidrag har varit att det inte skall vara möjligt att genom bidrag mellan två koncernbolag uppnå längre gående resultatutjämning än som skulle ha varit möjligt om koncernbolagens verksamheter hade bedrivits av ett enda bolag. Har koncernbolagen drivit verksamhet i olika kommuner, får i enlighet härmed det mottagande bolagets underskott vid kommunaltaxeringen avräknas mot koncernbidraget, endast när bolagens verksamheter varit så nära integrerade att verksamheterna skulle ha ansetts ingå i samma förvärvskälla om de hade bedrivits av ett bolag. Föreligger inte sådan integration mellan koncernbolagens verksamheter, är det inte tillåtet att kvitta mottagarbolagets underskott mot koncernbidraget. I stället skall mottagarbolaget ta upp hela koncernbidraget till beskattning i givarbolagets kommun.

Den dom av regeringsrätten som Olle Wästberg förmodligen syftar på innebar inte någon ändring av de principer som jag här har redogjort för. Domen gällde den kommunala beskattningen av koncernbidrag, som skulle lämnas av ett moderbolag med koncernledande funktion till ett rörelsedrivande dotterbolag, som var verksamt i en annan kommun än moderbolaget. Regeringsrätten fann att bolagens verksamheter inte var

integrerade på det sätt som jag har beskrivit. Om moderbolaget yrkade avdrag för koncernbidrag till dotterbolaget, skulle därför dotterbolaget taxeras för hela bidraget i moderbolagets kommun. Moderbolaget ansågs inte ha rätt att undvika detta resultat genom att yrka avdrag för bidraget bara vid den statliga taxeringen.

Den kommunala beskattning av mottagande bolag som sker när integration inte föreligger kan få konsekvenser, som från koncernens synpunkt är olämpliga. Om avsikten med koncernbidraget är att utjämna förlust hos mottagarbolaget, räcker det inte med att koncernbidraget täcker denna förlust. Bidraget måste ökas så att det täcker också den kommunalskatt som påförs mottagarbolaget i givarbolagets kommun och dessutom så att det täcker den statliga inkomstskatt som mottagarbolaget får betala på den del av bidraget som överstiger förlusten.

Jag delar Olle Wästbergs uppfattning att det finns risk för att dessa effekter kan minska benägenheten att stödja krisdrabbade företag. Samtidigt måste understrykas att effekterna inte beror på någon teknisk ofullkomlighet i nuvarande regler utan sammanhänger med grundläggande principer för den kommunala beskattningen. Problemet är uppmärksammat inom budgetdepartementet. Inom departementet övervägs möjligheterna att eliminera eller lindra de beskrivna effekterna. Om det visar sig möjligt att finna en godtagbar lösning, kommer jag snarast att underställa regeringen frågan om erforderliga lagstiftningsåtgärder.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag vill tacka budgetministern för hans uttömmande svar. Bakgrunden är att regeringsrätten den 28 september fällde en dom, som kan visa sig få en avgörande negativ effekt för sysselsättningen i Sverige, främst på s. k. krisorter.

Vad det här handlar om är den juridiskt tämligen komplicerade frågan om koncernbidrag. Fördelarna med stora koncerner – förvisso har de också nackdelar – är bl. a. att de kan bedriva viss vinstutjämning inom koncernen. Vad de förlorar på gungorna kan de ta igen på karusellen. Existensen av karusellen gör att de inte omedelbart måste ta ner gungorna, utan kan invänta bättre tider. Med andra ord har ett förlustbolag inom en koncern kunnat få bidrag från ett vinstföretag inom samma företagsgrupp.

Företagen har då hittills kunnat – och utgått från att de kunnat – dra av utgivna koncernbidrag i sin deklaration och därmed befrias från skatt. De företag som tagit emot pengarna har haft förluster och därför heller inte drabbats av skatt.

Regeringsrättens beslut nyligen innebär att ett företag som mottar bidrag måste ta upp detta som inkomst i givarföretagets kommun – om inte de båda företagen kan anses ha samma förvärvskälla. Om det företag

Torsdagen den
17 november 1977

*Om rätten till
avdrag vid inkomst-
taxeringen för
fördyrade levnads-
kostnader vid
tjänsteresa*

som får bidraget inte har verksamhet i givarföretagets kommun drabbas det av skatt.

För den som inte är jurist är det svårt att bedöma det rimliga i regeringsrättens lagtolkning. Däremot är det tämligen lätt att se de ekonomiska effekterna.

Om ett förlustföretag inom en koncern får 50 milj. kr. i koncernbidrag och detta bidrag måste beskattas innebär det att det mottagande företaget får en kommunalskatt på ca 13 milj. kr. Sannolikt kommer det mottagande företaget då att fortfarande vara likvidationsmässigt. Koncernbidraget från det vinstgivande företaget måste då ökas, vilket i sin tur medför ytterligare kommunalskatt. Vi får en ond cirkel, som kommer att kräva långt större koncernbidrag än tidigare.

Effekten av detta blir med all sannolikhet att det kommer att bli allt svårare för en koncernledning att övertyga chefer och styrelser i vinstgivande dotterbolag om att de skall avstå pengar till förlustgivande dotterbolag. Villigheten att hålla förlustföretag under armarna kommer att minska. Steget till nedläggning blir kortare. Storföretagens möjligheter att hjälpa till med sysselsättningen i problemorter kommer drastiskt att minska.

Mot den här bakgrunden är det nödvändigt med en översyn av lagen, och det lovar ju också Ingemar Mundebo. Men då är det nödvändigt att översynen kommer snabbt – annars kan skattereglerna få drastiska effekter på sysselsättningen. Jag vill därför fråga budgetministern om han anser att företagen kan utgå från att koncernbidrag som ges under 1977 inte kommer att drabbas av kommunal inkomstskatt.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag är medveten om de problem som finns på detta område och att det är önskvärt att så snart som möjligt finna en lösning. Men som Olle Wästberg själv konstaterade rör det sig om tämligen komplicerade juridiska frågor, och därför är jag inte i dag beredd att ge alldeles klart svar på den fråga han ställde eller ange någon bestämd tidpunkt för ett färdigt förslag.

Inom budgetdepartementet har vi börjat att pröva olika lösningar, och jag är som sagt medveten om problemen. Vi skall arbeta så snabbt vi kan, men än en gång: Det handlar om – och på den punkten är vi överens – tämligen komplicerade juridiska frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om rätten till avdrag vid inkomsttaxeringen för fördyrade levnads-kostnader vid tjänsteresa

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara Anton Fågelsbos (c) den 25 oktober anmälda fråga, 1977/78:100, och anförde:

*Om rätten till
avdrag vid inkomst-
taxeringen för
fördyrade levnads-
kostnader vid
tjänsteresa*

Herr talman! Anton Fågelsbo har frågat mig om jag är beredd att medverka till att avdragsmöjligheterna för fördyrade levnadskostnader vid tjänsteresa blir lika för anställda i privat och statlig tjänst.

F. n. gäller att anställda i allmän tjänst inte behöver deklarerat för de traktamenten de uppstår. I gengäld får de inte avdrag för kostnader som har avsetts bli täckta av traktamentsersättningen. Anställda i enskild tjänst skall däremot redovisa den traktamentsersättning som de har erhållit. Å andra sidan medges det avdrag för kostnader på grund av tjänsteresan. För att åstadkomma likformighet vid taxeringen och förenkla taxeringsarbetet utfärdar riksskatteverket anvisningar om hur stora avdrag som normalt bör godtas. Härvid är givetvis de statliga traktamentsbeloppen en riktpunkt. I stort blir slutresultatet detsamma för båda kategorierna. Det finns emellertid vissa skillnader som inte är sakligt motiverade.

Enligt min mening bör avdragsreglerna så långt möjligt vara neutrala och ge samma resultat oavsett om det gäller allmän eller enskild tjänst. Min avsikt är att ytterligare låta utreda beskattningsfrågorna rörande traktamentsersättningar och resekostnader under tjänsteresor. En särskild kommitté med sådant uppdrag avses bli tillsatt inom kort.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret, och jag vill säga att jag är mycket nöjd med detsamma. Det står i svaret: "Det finns emellertid vissa skillnader som inte är sakligt motiverade." Ja, det är detta jag har påtalat.

I slutet av svaret säger budgetministern att han har för avsikt att "ytterligare låta utreda beskattningsfrågorna rörande traktamentsersättningar och resekostnader under tjänsteresor. En särskild kommitté med sådant uppdrag avses bli tillsatt inom kort." Det är bra, men när jag ställde en fråga för några år sedan fick jag uppgift om att det då pågick en utredning angående traktamentsersättning – jag tror att den kallades Elfvingiska utredningen eller någonting liknande. Har den utredningen lämnat något betänkande?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Ja, den utredningen har lämnat ett betänkande. Detta har remissbehandlats, och det var tämligen delade meningar bland remissinstanserna, så delade att vi har funnit det nödvändigt att än en gång överväga de här frågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder för att
bereda kommuner-
na ökat utrymme på
kreditmarknaden*

§ 8 Om åtgärder för att bereda kommunerna ökat utrymme på kreditmarknaden

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara Paul Janssons (s) den 7 november anmälda fråga, 1977/78:124, och anförde:

Herr talman! I den överenskommelse som träffades mellan regeringen och de båda kommunförbunden den 17 juni 1977 förklarade sig regeringen vara beredd att verka för att kommunerna, inom ramen för vad som är samhällsekonomiskt försvarbart, bereds rimligt utrymme på kreditmarknaden under 1977 och 1978. Paul Jansson har – med hänvisning till detta uttalande – frågat mig om jag anser att regeringens förpliktelser på denna punkt hittills har infriats under år 1977.

Jag vill erinra om att överenskommelsen med kommunförbunden innehöll flera element. För det första ingick som en förutsättning för uppgörelsen att kommunernas skattehöjningar skulle begränsas så långt som möjligt. För att underlätta en sådan begränsning betalar staten år 1978 ut 720 milj. kr. som ett generellt bidrag till kommunerna. Kommunerna har också för år 1978 fått en avsevärd finansiell lättnad genom sänkningen av den allmänna arbetsgivaravgiften. Enligt nu föreliggande uppgifter kommer kommunerna ändå år 1978 att höja sina skatter med ca 1:85 kr. per skattekrona. Detta är den största skattehöjning som genomförts under de närmaste 25 åren.

För det andra åtog sig kommunförbunden att rekommendera sina medlemmar att genomföra en mycket restriktiv prövning av alla utgifter i budgetarbetet och att göra en översyn av sina flerårsplaner. En sådan översyn angavs som nödvändig för att uppnå en volymmässig ökningstakt för den kommunala sektorn som är bättre anpassad till det samhälls-ekonomiska utrymmet. Konjunkturinstitutets beräkningar innebär dock att den kommunala konsumtionen, som år 1976 ökade volymmässigt med så mycket som 4 %, kommer att öka ännu snabbare åren 1977 och 1978, eller med ca 4,5 % per år. Även de kommunala investeringarna beräknas öka kraftigt under åren 1977 och 1978 eller med 10,5 resp. 5,5 %. Även om en del av expansionen avser de prioriterade områdena barnomsorg, äldreomsorg och långtidsvård är dessa ökningstal mycket höga.

Sammantaget visar de förestående kraftiga skattehöjningarna och den beräknade fortsatta utgiftsexpansionen att de kommunala ambitionerna ligger högre än vad som är samhällsekonomiskt försvarbart. Ett par av de grundläggande elementen i överenskommelsen – beräknade skattehöjningar och en uppbromsning i expansionstakten för den kommunala sektorn – har således inte realiserats på avsett sätt.

Kommunerna har nyligen rapporterat likviditetssvårigheter – dvs. det finns inte egna kontanta medel för de utgifter som under den närmaste tiden skall betalas. Jag har stor förståelse för att en sådan situation uppstår – inte minst mot bakgrund av en kärv kreditmarknad, där också bostadssektorn och näringslivets kapitalförsörjning måste klaras. Kommunerna har dock beviljats lån i betydande omfattning. Men alla lån som

kommuner och landsting har budgeterat för påbörjade och färdigställda byggnader m. m. har inte kunnat lyftas från banker och andra kreditinstitut. De budgeterade utgifterna verkställs programenligt, men intäkterna i form av lån kommer betydligt senare. Nu menar kommunförbunden att det finns behov av en omedelbar likviditetsförstärkning om ca 2,5 miljarder kr. Det är inte möjligt att tillgodose alla dessa krav utan att andra viktiga områden samtidigt kommer i kläm.

Jag menar således sammanfattningsvis att kommuner och landstingskommuner hittills under år 1977 har beretts ett utrymme på kreditmarknaden som får anses vara samhällsekonomiskt försvarbart. Under resten av år 1977 kan dessutom ytterligare låneansökningar komma att beviljas. En fortsatt kommunal expansion i nuvarande takt skulle emellertid innebära antingen att vi drastiskt begränsar utrymmet för produktiva investeringar i såväl statlig som privat regi eller att vi ytterligare måste öka vår utlandsupplåning. Det skulle betyda att vi skjuter målet om samhällsekonomisk balans allt längre framför oss.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på min fråga. Tyvärr måste jag konstatera att det verkligen inte innehåller någonting positivt som kan vara ägnat att lugna oroliga kommunalmän och skattebetalare runt om i landet.

I den överenskommelse mellan regeringen och de båda kommunförbunden som träffades den 17 juni i år och som budgetministern hänvisat till och som han själv undertecknat sägs följande: "Regeringen är medveten om att kommunernas möjligheter att hålla nere utdebiteringsökningarna påverkas av i vilken mån de kan få ta upp lån för finansiering av investeringar." Därefter kommer det som budgetministern själv citerade: "Regeringen kommer därför att verka för att kommunerna, inom ramen för vad som är samhällsekonomiskt försvarbart, bereds rimligt utrymme på kreditmarknaden under 1977 och 1978."

Vad vi nu kan diskutera är vad budgetministern anser vara samhällsekonomiskt försvarbart i dessa sammanhang. Enligt en enkät som Kommunförbundet har gjort visar det sig att kommunerna från årets början till den 10 oktober upptagit anläggningslån på ca 2,5 miljarder kronor. Men enkäten visar också att det återstående upplåningsbehovet till årets slut är ännu större, nämligen hela 2 900 milj. kr., varav ca 465 milj. kr. för lån enligt bostadsfinansieringskungörelsen.

Nu är det bara en och en halv månad kvar på året, och fortfarande kvarstår detta stora upplåningsbehov för kommunernas del – samtidigt som riksbanken nu har sagt nej till ytterligare kommunal upplåning. Direktör Jädler i Kommunförbundet konstaterade häromveckan i en TT-intervju att många kommuner nu har hamnat i en direkt akut ekonomisk kris. Under innevarande månad skall man enligt direktör Jädler ut med ca 5 miljarder kronor, bl. a. till löner, men det finns bara 3,6 miljarder i likvida medel. Detta har fått till följd att de mest utsatta kommunerna

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder för att
bereda kommuner-
na ökat utrymme på
kreditmarknaden*

har tvingats att ta upp korta lån av andra, bättre ställda kommuner. Ja, man har t. o. m. tvingats ta upp korta lån av företag och andra. Det är uppenbart att det är mycket dyra lån, som dessutom snabbt måste betalas tillbaka.

Min följdfråga till budgetministern blir nu: Anser budgetministern verkligen att regeringen har uppfyllt sina förpliktelser gentemot kommunerna i detta fall? Och är det verkligen samhällsekonomiskt försvarbart att sätta stopp för kommunal upplåning, när man inte ens har fått låna upp halva det belopp som man behöver, samtidigt som budgetministern kräver att kommunerna skall hålla nere utdebiteringarna?

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag anser att mitt svar borde lugna oroliga skattebetalare, eftersom det präglas av stark vilja att uppnå samhällsekonomisk balans. Däremot kan jag medge att svaret kanske inte lugnar oroliga kommunalmän, som måhända skulle önska att få sina kreditproblem lösta omedelbart.

Men vi är ju i detta samhällsekonomiska dilemma att vi inte på en gång kan tillgodose alla angelägna önskemål. Näringslivets kapitalförsörjning, bostadssektorns behov samt kommunala investeringar må vara angelägna, men när summan av lånebehoven blir större än de tillgängliga resurserna, så får vi köproblemm. Och jag tycker att det är fel att säga att vi har satt stopp för kommunal kreditgivning, eftersom ju kommunerna ändå under loppet av 1977 har fått låna i betydande omfattning. Det är inte min sak att avgöra vilka lån som kan komma att beviljas under resten av året. Jag poängterar bara ännu en gång den mening i mitt svar där jag säger att under resten av år 1977 kan dessutom ytterligare låneansökningar komma att beviljas. Det kan ju underlätta för kommunerna. Längre kan man inte gå, om man anser målet, samhällsekonomisk balans, vara ett väsentligt mål – och det gör jag!

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag kan hålla med om att målet samhällsekonomisk balans är viktigt. Men då tycker jag att budgetministern skall försöka visa litet mer vilja på de sidor som han själv har att sköta. Och här har man ju ändå från statens sida seglat för fulla segel detta första år som vi har haft en borgerlig regering. Här har det inte varit någon återhållsamhet. Sedan går man ut och kräver att kommunerna skall visa återhållsamhet och rätta till vad regeringens lättsinnighet har ställt till på det ekonomiska området. Herr Mundebo, jag tycker att detta är att kasta sten när man sitter i glashus.

I svaret sägs att kommunerna under 1978 kommer att få en avsevärd finansiell lättnad, därför att arbetsgivaravgiften sänks. Men det hade väl också, herr Mundebo, varit riktigt att tala om att det blivit betydande belastningar under 1977, exempelvis genom momshöjningen som drabbar kommuner och landsting mycket hårt och genom devalveringen som

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder för att
bereda kommuner-
na ökat utrymme
på kreditmarkna-
den*

slår igenom. I rättvisans namn bör sådant nämnas.

Sedan sade budgetministern att det kan bli ytterligare lån, innan året är slut. Han vill inte precisera, men vi får verkligen hoppas att det blir möjligt att låna. Budgetministern sade att man fått låna betydande belopp, men när en och en halv månad är kvar av året behöver man ju låna mer än vad man redan fått låna under året. Man tvingas faktiskt höja utdebiteringarna för att kunna klara de investeringar man tänker göra, bl. a. beträffande barnomsorgen och äldreården. Jag tycker att budgetministern borde ha ett något mer positivt besked till kommunerna och även till oroliga skattebetalare ute i landet.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara en sak. Då Paul Jansson säger att det inte varit någon återhållsamhet inom den statliga sektorn rör det sig inte om en korrekt beskrivning. Hans uppfattning delas inte av verk, myndigheter och organisationer och inte heller av enskilda riksdagsmän och partier som är representerade här i riksdagen. Alla har de varit angelägna om att få väsentligt större bidrag till sin verksamhet än vad de fått under det gångna året. De har varit i ungefär samma situation som kommunerna, företagen och många enskilda: behoven och önskemålen har varit större än resurserna. När tillgångarna inte har räckt till har de fått finna sig i att vänta när det gäller en del saker.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Budgetministern nämnde den stora statliga utlandsupplåningen, och det är i och för sig ett intressant kapitel. Sannolikt kommer staten att under 1977 låna mer än 11 miljarder kronor. Såvitt jag känner till planerar man att 1978 låna upp ungefär samma belopp. Vi vet också att de kommuner som tidigare lånat på den utländska marknaden har drabbats av devalveringen. För den händelse budgetministern inte känner till det kan jag berätta för honom att Stockholms kommun har utlandslån på en halv miljard. Den av regeringen genomförda devalveringen av kronan har ökat Stockholms kommuns utlandsskuld med 93 milj. kr., vilket innebär en årlig kostnadsökning på ca 20 milj. kr. Detta motsvarar en utdebitering för stockholmarna med ca tio öre per skattekrona.

Det här är alltså åtgärder som regeringen vidtagit på en rad områden och som har försvårat för kommunerna i mycket hög grad. Om jag inte minns fel, herr budgetminister, motiverades upptagandet av de statliga lånen utomlands bl. a. med att man skulle ge kommunerna större möjligheter att låna inom landet och slippa ta de kursrisker som det här är fråga om. I detta fall har det ju blivit tvärtom.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Det finns givetvis plus- och minusposter i kommunernas ekonomi liksom i statens, företagens och de enskilda människornas. Devalveringen har medfört en del problem, men den har också varit och

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder för att
bereda kommuner-
na ökat utrymme på
kreditmarknaden*

kommer att vara till fördel för hela den svenska samhällsekonomin och därmed också för kommunerna.

Jag vill bara tillägga att den utländska upplåningen, om staten snabbt skulle tillgodose kommunernas behov av pengar, skulle bli än större än vad som nu är erforderligt, och det skulle medföra ytterligare problem.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag är inte nöjd med de svar jag får av budgetministern. Han sade tidigare att det kanske blir möjlighet till ytterligare upplåning för kommunerna vid årets slut. Jag vill då fråga vilken form av utlåning det kan komma att röra sig om. Tänker man på nytt försöka tvinga ut kommunerna på utlandsmarknaden eller blir det möjlighet för kommunerna att låna i Sverige i detta fall? Det är en ganska viktig faktor, eftersom kommunerna har blivit rädda för att komma ut i det kalla vattnet på utlandsmarknaden, med de kursrisker som detta innebär.

Jag vet att budgetministern har rest land och rike runt och predikat sparsamhet bland kommunalmännen, och det är i och för sig bra. Han besökte mitt hemlän, Skaraborgs län, för någon månad sedan och talade om hur nödvändigt det var att spara, och man fick intrycket av att Ingemar Mundebo hade samma budskap som C.G. Ekman framförde i början av 1930-talet. Men vi vet hur det gick i den situationen: då drogs all aktivitet ned, och vi råkade in i en mycket djup och besvärlig kris.

Man vill nu alltså att kommunerna skall hålla sina skattesatser på en låg nivå. Det sägs också i överenskommelsen att en förutsättning för att man skall kunna hålla skattesatsen nere är att kommunerna får tillräckligt utrymme på lånemarknaden. Den passusen har budgetministern tydligen glömt. Han ser bara på den andra sidan av överenskommelsen och menar att kommunerna inte har uppfyllt sin del av avtalet, eftersom de höjt skatten för mycket.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Jag kanske skall påminna Paul Jansson om att det har funnits en del ministrar mellan C.G. Ekman och mig. Bl. a. har ju Gunnar Sträng ett antal år sagt ungefär samma sak till kommunerna som vad jag har gjort. Jag har den förhoppningen att en längre tids samlad predikoverksamhet så småningom skall vara till nytta, och jag skall fullfölja den uppgiften både inför kommuner och landsting och i kammaren.

Vidare trodde jag, herr talman, att Paul Jansson var medveten om att jag inte här i kammaren kan ge besked som riksbanken i första hand skall ge. Men jag vill betona – och det tror jag ändå framgår av mitt svar – att jag noga har läst varje enskild formulering i överenskommelsen mellan regeringen och Kommunförbundet. Jag har t. o. m. i väsentliga avseenden skrivit den. Det betyder att jag lägger vikt vid alla formuleringar i den, också den formulering som handlar om vad som är samhällsekonomiskt försvarbart.

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder för att
bereda kommuner-
na ökat utrymme på
kreditmarknaden*

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Budgetministern lägger vikt vid samtliga passusar i överenskommelsen, och det är i och för sig bra. Men han lägger såvitt jag förstår den största vikten vid att kommunerna inte har varit tillräckligt lydiga. De har höjt skatten för mycket och skall därför straffas genom att de inte skall få låna så mycket som de annars skulle ha fått.

Det finns orsaker till att kommunerna har tvingats att höja skatten. Landstinget i mitt hemlän måste höja skatten med 1:50 kr. för att klara sjukvården, långvården och andra uppgifter. Många kommuner höjer skatten med 50 öre, varigenom den sammanlagda skattechöjningen blir 2 kr.

Det vore kanske intressant för budgetministern att se hur detta faller ut för den enskilde skattebetalaren när man lägger samman stats- och kommunalskatt och tar hänsyn till hur regeringens förslag till skatteomläggning 1978 fungerar i detta sammanhang. Det visar sig att med en kommunalskattehöjning på 2 kr. får den som tjänar 30 000 kr. totalt en skatteskärpning på 970 kr. för 1978. Den som tjänar 50 000 kr. får en skatteskärpning, trots regeringens skatteomläggning, på 350 kr. Först när man kommer upp i en inkomst av 80 000 kr. får man enligt regeringens förslag tillsammans med de höjda kommunalskatterna en skattelindring på 80 kr.

Budgetministern får väl ändå medge att detta är att föra en skattepolitik som är helt galen. En sådan skattepolitik kan vi från vårt parti i varje fall inte acceptera.

Sätter man en sådan broms för kommunerna när det gäller att låna, tvingas de att höja skatten för att klara sina investeringar. Det är det som jag vänder mig emot.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Bara några få ord till sist. Då kommunerna inte beretts utrymme på kreditmarknaden i den omfattning som vi har önskat, är det förvisso inte någon straffande funktion som regeringen och riksbanken har utövat, utan det är helt enkelt en följd av det aktuella kärva läget på kreditmarknaden.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Det har vi hört nu. Vi känner till att det är ett kärvt läge på kreditmarknaden. Men samtidigt har kommunerna framför sig att klara utbyggnaden av barnomsorgen. Det beslutet hoppas jag riksdagen står fast vid, och jag hoppas också att budgetministern står fast vid det som han här har uttalat.

Kommunerna har att klara all annan service – långtidsvård, äldreomsorg m. m. Skall kommunerna bygga ut denna service tvingas de att låna pengar, och får de inte låna pengar måste de höja skatten för att få medel till investeringar. Och det är precis vad som har förekommit.

Jag måste verkligen beklaga att budgetministern inte hade något mer

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
spekulativa inslag i
småhusbyggandet*

tröstens ord att ge till oroliga kommunalmän och skattetyngda medborgare ute i de svenska kommunerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åtgärder mot spekulativa inslag i småhusbyggandet

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara *Olle Östrands* (s) den 9 november anmälda fråga, 1977/78:132, och anförde:

Herr talman! Olle Östrand har frågat mig vilka åtgärder som har vidtagits för att efterkomma riksdagens begäran om en översyn av frågor med anknytning till spekulativa inslag i småhusbyggandet.

Med anledning av riksdagens beslut uppdrog regeringen den 2 juni 1977 åt bostadsstyrelsen att dels kartlägga de medel som kommunerna använder eller skulle kunna använda för att motverka spekulation i småhusbyggandet, dels inkomma med redogörelse för kartläggningen och förslag till åtgärder som den kan föranleda. Vid fullgörandet av uppdraget skall styrelsen samråda med Svenska kommunförbundet.

Bostadsstyrelsen har genomfört en enkät till samtliga kommuner som underlag för kartläggningen. Sammanställning och analys av enkätsvaren pågår f. n. Styrelsen avser att redovisa sitt uppdrag i början av nästa år.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag har ställt frågan därför att det är över ett och ett halvt år sedan riksdagen gjorde denna beställning. Därför kan det vara av ett visst intresse att veta vad som har gjorts under den här tiden.

Nu har statsrådet svarat att bostadsstyrelsen avser att redovisa sitt uppdrag i början av nästa år. Men vad som är intressant för mig att veta är när regeringen kommer med förslag till åtgärder i detta avseende. Det vore naturligtvis bra om Birgit Friggebo kunde litet närmare precisera den tidpunkten, för det är viktigt att man snart lägger fram förslag till åtgärder som sätter stopp för den osunda utveckling som vi nu har, med snabba arbetsfria spekulationsvinster vid andrahandsförsäljningar av statsbelånade småhus – en utveckling som förstärks i takt med att andelen småhus i nyproduktionen ökar, men också av att den totala produktionen har minskat kraftigt, varför väntetider på fem sex år i småhuskön inte är ovanliga.

Herr talman! Kommunerna har tagit sitt bostadssociala ansvar även när det gäller småhusproduktionen. En framsynt planering och rationell produktion har i de flesta fall resulterat i att småhus till försäljning har kunnat produceras till en kostnad som avsevärt understiger marknadsvärdet. Barnfamiljer och låginkomsttagare har därför kunnat efterfråga småhus under förutsättning att de är förstagångsköpare. Men vid en för-

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
spekulativa inslag i
småhusbyggandet*

säljning stoppar säljaren hela vinsten i egen ficka.

För inte så länge sedan kunde man läsa i en dagstidning:

”Villaägare tjänade 100 000:- på sina hus – utan att ens flytta in. I ett bostadsområde söder om Göteborg har 30 husägare tjänat omkring 100 000 kronor var utan minsta ansträngning. De sålde sina hus utan att ens ha bott i dem. De kunde tjäna sig grova pengar tack vare att de stått i den kommunala huskön. De fick köpa husen på förmånliga villkor och sålde dem sedan direkt – med upp till 140 000 kronors vinst.”

Ja, herr talman, jättevinster på upp till 300 000 kr. efter några års ägande är inte heller ovanliga!

Det är givet att man ute i kommunerna upplever det som mycket otillfredsställande när man ser sina insatser för att åstadkomma vettiga priser i nyproduktionen och därmed hålla nere boendekostnaderna resultera i stora kapitalvinster för den enskilde, något som man på intet sätt medverkat till. Detta har också resulterat i att kommunerna genom mer eller mindre konstiga avtal själva försökt begränsa dessa vinstmöjligheter – avtal som vid en juridisk granskning i många fall skulle visa sig inte vara hållbara.

Osunda inslag – det är vi väl överens om – är också vanliga i det privatfinansierade småhusbyggandet.

Till sist, herr talman! Nog skulle det vara bra att få en närmare precisering av tidpunkten när regeringen avser att komma med ett förslag.

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBE:

Herr talman! Så snart bostadsstyrelsen kommer med sin kartläggning och sina förslag skall regeringen överväga åtgärder med utgångspunkt i kartläggningen och förslagen.

Jag hoppas att det skall vara förhållandevis lätt för oss att snabbt kunna framlägga förslag, eftersom min uppfattning är att det råder bred politisk enighet både här i riksdagen och – framför allt – ute i kommunerna om att någonting måste göras åt problemet. Både kommunerna och byggarbetsnärheten anstränger sig för att bygga billiga småhus, men den som tillgodogör sig vinsterna av deras ansträngningar är den förste säljaren av resp. småhus. Det råder dock som sagt stor politisk enighet om att kommunerna bör erhålla verktyg som gör det möjligt att stoppa den spekulativen.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag är fullständigt överens med Birgit Friggebo om att det råder stor politisk enighet om att man måste hitta något sätt för att komma till rätta med denna osunda utveckling.

Det är tyvärr så, att det även pågår en osund utveckling när det gäller bostadsrätterna. Vi torde också där få en rätt kraftig spekulation, framför allt i äldre bostadsrätter med låga boendekostnader. Det innebär i många fall att väldiga överpriser betalas för sådana bostadsrätter, vilket i sin tur medför att det uppstår segregation i dessa tidigare ”levande” områden, som varit fyllda av barnfamiljer. Men allteftersom bostadsrätterna övergår

Torsdagen den
17 november 1977

*Om åtgärder mot
spekulativa inslag i
småhusbyggandet*

till annan ägare – äldre välsituerade familjer utan barn bosätter sig gärna i sådana områden – är det angeläget att vi även ser närmare på just den här delen av bostadssektorn.

Jag skulle vilja ställa en följdfråga: Är Birgit Friggebo också beredd att se över just den här sektorn av bostadsmarknaden, där det nu pågår en osund utveckling?

Statsrådet BIRGIT FRIGGEBØ:

Herr talman! Olle Östrand är välkommen att ställa en ny fråga till mig när det gäller bostadsrätterna, så skall jag besvara den.

OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag återkommer, Birgit Friggebo!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1977/78:51 och 66 till arbetsmarknadsutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:49 yrkandet 2 till arbetsmarknadsutskottet

i övrigt till försvarsutskottet

1977/78:50 till civilutskottet

1977/78:51 och 52 till jordbruksutskottet

1977/78:53–58 till arbetsmarknadsutskottet

1977/78:59 till jordbruksutskottet

1977/78:60 till konstitutionsutskottet

§ 12 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1977/78:72

§ 13 Anmäldes och börldades

Motioner

1977/78:61 av *Lennart Pettersson m. fl.*

1977/78:62 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:17 om samarbete mellan staten och Saab-Scania AB på dataområdet m. m.

1977/78:63 av *Rolf Hagel och Alf Lövenborg*

1977/78:64 av *Sven Eric Åkerfeldt och Anton Fågelsbo*

med anledning av propositionen 1977/78:19 om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken, m. m.

1977/78:65 av *Wilhelm Gustafsson m. fl.*

1977/78:66 av *Hans Petersson* i Röstånga *m. fl.*
med anledning av propositionen 1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärspövning inom socialförsäkringen *m. m.*

1977/78:67 av *Claes Elmstedt* och *Karl-Anders Petersson*

1977/78:68 av *Bengt Fagerlund m. fl.*

1977/78:69 av *Bengt Kindbom*

1977/78:70 av *Ivar Nordberg* och *Oskar Lindkvist*

med anledning av propositionen 1977/78:30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering *m. m.*

1977/78:71 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:32 om särskilda åtgärder för att främja sysselsättningen under vinterhalvåret 1977/78

1977/78:72 av *Olle Wästberg* i Stockholm *m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:46 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

1977/78:73 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1977/78:52 om förlängning av tiden för utnyttjande av särskilt investeringsavdrag, *m. m.*

1977/78:74 av *Rolf Hagel* och *Alf Lövenborg*

med anledning av propositionen 1977/78:54 om nedsättning av den allmänna arbetsgivaravgiften

§ 14 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 17 november

1977/78:73 av *Joakim Ollén* (m) till budgetministern om revisionen av statlig verksamhet:

”Jag vill påstå att det inte förekommer någon oberoende extern redovisningsrevision av statlig verksamhet såsom revisionen nu är uppbyggd.”

Detta citat är hämtat från ett utlåtande av auktoriserade revisorn Sune Carlsson, avgivet i anslutning till ett projekt i riksrevisionsverkets regi, syftande till att följa upp revisionskontorsorganisationen. I en promemoria har riksrevisionsverket sammanfattat resultatet av projektet. Promemorian förtjänar uppmärksamhet, då den visar på betydelsefulla brister

Nr 29

Torsdagen den
17 november 1977

*Anmälan av
interpellation*

Torsdagen den
17 november 1977

*Anmälan av
interpellation*

i den revision av statlig verksamhet som sker i den nu existerande revisionsorganisationen.

Bakgrunden till de nuvarande förhållandena är ett riksdagsbeslut som fattades 1967 om en omorganisation av den statliga revisionsverksamheten. Syftet med den ändrade organisationen var att flytta ut redovisningsrevisionen, som tidigare utförts av riksrevisionsverkets kamerala revision, direkt på myndigheterna i form av intern revision. Ansvaret för den mera översiktliga förvaltningsrevisionen bibehölls hos riksrevisionsverket. För genomförandet av den nya organisationen förutsattes myndigheterna bli tilldelade ett antal revisorer, organiserade i revisionskontor. I dag finns 23 sådana revisionskontor. Härutöver finns åtta interna revisionsenheter vid de affärsdrivande verken och inom försvaret. Myndigheterna skulle själva få ett ansvar för genomförandet av redovisningsrevisionen. Riksrevisionsverkets uppgift skulle närmast bestå i att utöva en allmän tillsyn över revisionskontoren och i att meddela anvisningar för revisionernas utförande. Enligt de föreskrifter som riksrevisionsverket har utfärdat för revisionskontoren skall redovisningsrevision innebära "granskning av en myndighets redovisning i syfte att säkerställa dels att prestationer, kostnader, intäkter och andra faktorer av ekonomisk art redovisas på ett riktigt, tillförlitligt och ändamålsenligt sätt, dels att värden icke frånhänts myndigheten". Redan denna anvisning anger att ett stort ansvar faller på revisionskontoren. Riksrevisionsverket förutsattes från början få ett övergripande ansvar för revisionskontorens verksamhet, men detta ansvar har efter hand tonats ned, och i riktlinjerna för riksrevisionsverkets tillsyn från 1975 sägs att "ansvaret för redovisningsrevisioner skall helt ligga på myndigheterna och deras interna revision".

Den uppföljning som nu utförts av riksrevisionsverket i syfte att studera hur den nya organisationen för redovisningsrevision fungerar har ådagalagt några ytterst betydelsefulla förhållanden. Till en början konstateras allmänt att den nya revisionsorganisationen utom bland myndigheterna uppfattas som en förbättring i förhållande till riksrevisionsverkets kamerala revision. Detta är i och för sig icke ägnat att förvåna, då den nuvarande revisionen sker i direkt anslutning till myndigheten i fråga och dessutom givits väsentligt utökade resurser i förhållande till tidigare. I rapporten konstateras dock efter den allmänt positiva inledningen att de flesta revisionskontor inte tycks "ha känt något bestämt krav på sig att upprätthålla en klart oberoende ställning gentemot verksamheten". Det beroendeförhållande som i realiteten har uppkommit mellan myndighet och granskare har visserligen endast undantagsvis inneburit direkta konflikter. I riksrevisionsverkets promemoria görs emellertid förmodandet att konflikter i allmänhet har kunnat undvikas genom att revisionskontoren medvetet undvikit frågor som kan leda till konflikter och diskussioner om oberoendet. Det förtjänar framhållas att revisionskontoren är direkt underställda den granskande myndighetens chef, som också fastställer revisionsplaner och styr resurstilldelningen. Genom att

revisionskontoren har inordnats i myndigheterna har de utnyttjats för andra uppgifter än revision, och revisionskontorens tjänster har använts för interna avancemang och omplaceringar. Riksrevisionsverkets uppföljning av verksamheten har vidare bl. a. visat att granskningen i huvudsak endast avsett kassabokföring, medan granskningen av boksluten har varit av formell och siffergranskande natur. Endast i några fall, sägs det i promemorian, har revisionen avsett kostnads- och resultatredovisning eller interna bokslut. Som förklaring till detta förhållande anges att revisionskontoren inte har någon uttrycklig skyldighet att granska dessa områden.

I promemorian sammanfattas uppföljningsstudien med konstaterandet att betydelsefulla brister finns i revisionen, sammanhängande med beroendeställningen mellan revisionskontoren och myndigheternas chefer, revisionskontorens storlek och kompetens samt oklart formulerade arbetsuppgifter för revisionskontoren.

De förhållanden som här beskrivits måste ur flera synvinklar betraktas som ytterst allvarliga. I propositionen 1976/77:130 med förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsystemet nämns att riksrevisionsverket bör få ansvar för en viss redovisningsrevision av de affärsdrivande verkens redovisning. Regeringens proposition, som riksdagen ställt sig positiv till, kommer förhoppningsvis att leda till en förbättrad revision av affärsverken, men innebär ingen förändring för övrig statlig verksamhet. Allmänhetens förtroende för statsförvaltningen kan allvarligt skadas av vetskapen om att någon egentlig extern redovisningsrevision av statlig verksamhet inte förekommer. Även riksdagens möjligheter att i realiteten utöva den yttersta tillsynen över statlig verksamhet måste givetvis starkt begränsas av detta förhållande. I två promemorior som avgivits av auktoriserade revisorer, vilka varit knutna till riksrevisionsverkets uppföljningsprojekt, riktas mycket stark kritik mot bristen på extern redovisningsrevision av statlig verksamhet. Det torde inte vara någon överdrift att hävda att de brister som vidlåder denna revision är av en art som till följd av aktiebolagslagens regler aldrig skulle kunna accepteras i ett aktiebolag. En jämförelse som måhända är av än större intresse är att den kommunala revisionen i detta hänseende torde uppfylla väsentligt större krav än den statliga, detta trots att statlig verksamhet bedrivs med skattemedel, som den betalande allmänheten har all rätt att få en fullgod redovisning för.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga budgetministern:

1. Anser statsrådet att revisionen av statlig verksamhet f. n. är tillfredsställande?
2. Anser statsrådet att de regler som anger hur statlig redovisningsrevision skall tillgå är tillfyllest?
3. Ämnar statsrådet vidta några åtgärder med anledning av den nämnda uppföljande rapport som riksrevisionsverket har presenterat?

Torsdagen den
17 november 1977

Meddelades att följande frågor framstälts

*Meddelande om
frågor*

den 16 november

1977/78:146 av *Gunnar Olsson* (s) till arbetsmarknadsministern om statsbidrag till viss yrkesinriktad utbildning inom folkhögskolan:

Ungdomsarbetslösheten måste angripas med utbildning. Vi måste göra vårt yttersta för att anordna korta, yrkesinriktade kurser för den arbetslösa ungdomen.

De extra kurser som i detta avseende ställs till förfogande för utbildning inom gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning skulle med fördel kunna anordnas också av folkhögskolor.

De särskilda stimulansbidrag som utgår till deltagande arbetslösa ungdomar utgår dock inte till deltagare i kurser som anordnas inom folkhögskolan. Folkhögskolorna är beredda att ställa upp i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Detta skulle emellertid väsentligt underlättas om deltagarna i dessa kurser fick åtnjuta samma ekonomiska bidrag som gäller för liknande kurser inom gymnasieskolan.

Är statsrådet beredd att ge bidrag även till de elever som deltar i yrkesinriktade kurser, anordnade inom folkhögskolan?

den 17 november

1977/78:147 av *Iris Mårtensson* (s) till statsrådet Ingegerd Troedsson om sjukvårdsutbildning för ambulanspersonal:

Statsrådet besvarade den 18 november 1976 en fråga om hon avsåg att föreslå snabba åtgärder för att bereda ambulansförarna lämplig sjukvårdsutbildning.

Statsrådet gav inte då något konkret svar utan hänvisade till att socialstyrelsen avsåg att framlägga förslag i ämnet sommaren 1977.

Vill statsrådet nu redovisa de resultat som socialstyrelsen kommit fram till, och är statsrådet beredd att vidta snabba åtgärder för ambulanspersonalens utbildning?

1977/78:148 av *Bonnie Bernström* (fp) till socialministern om förbättrad samhällsinformation till blivande föräldrar, m. m.:

96 % av all information till blivande och nyblivna föräldrar kommer från Semper AB och AB Findus. Även barnvårdscentralernas personal får kontinuerlig information om kost från de två barnmatsfabrikanterna, som också tillhandahåller informationsmaterial på invandrarpråken. Materialet är gratis.

Socialstyrelsen ger ut två kostbroschyrer till föräldrarna. Broschyrerna

distribueras via barnvårdscentralerna, dock icke utan kostnad för landstingen. Därutöver finns ett amningspaket utarbetat av socialstyrelsen som dock inte är gratis för föräldrarna. Socialstyrelsen utarbetar f. n. ett nytt material till föräldrar som beräknas vara klart vid nästa årsskifte. I den samhälleliga informationen måste också inräknas material som en del landsting själva gör.

Den skriftliga föräldrainsformationen från samhället har f. n. sämre konkurrenskraft än den kommersiella. Den har sämre aktualitet och är inte i alla delar gratis för föräldrarna. Den skriftliga informationen bör naturligtvis kompletteras med den föräldrautbildning som utlovades i regeringsdeklarationen 1976.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga socialministern:

Vilka åtgärder ämnar socialministern vidta för att förbättra samhällets information till och utbildning av blivande och nyblivna föräldrar?

1977/78:149 av *Karl-Erik Svartberg* (s) till jordbruksministern om förhöjt statsbidrag för avloppsreningsverk i Sotenäs kommun:

I riktlinjerna för hushållning med mark och vatten har Bohusläns kustområde och skärgård betraktats som ett av landets viktigaste områden för rörligt friluftsliv. Särskilt betydelsefull har den "obrutna kusten", dvs. området mellan Brofjorden och norska gränsen, ansetts vara. Detta ställer bl. a. krav på att kommunerna förbättrar den tekniska servicen, vilket innebär merkostnader, som f. n. inte helt kompenseras i statsbidragshänseende i vad gäller avloppsreningsverk.

Sotenäs kommun har för Kungshamn–Smögen–Hovenäst–Väjern projekterat ett reningsverk med pumpstationer och överföringsledningar, som måste ha en kapacitet för ca 25 000 personer, trots att den bofasta befolkningen i området är bara drygt 5 000. Kostnaderna beräknas till 65–70 milj. kr. Kommunen har hos regeringen ansökt om ett till 90 % förhöjt statsbidrag. Ansökan, som ingavs i slutet av 1976, stöddes av en bred uppvaktning, ledd av landshövding Erik Huss, med representanter för kommunen och Bohuslänsbänken i riksdagen.

Förutom här anförda motiv för högre statsbidrag angavs bl. a. att anläggningskostnaderna blir höga på grund av topografiska förhållanden, berggrund, ledningsdragning i vatten och trånga passager i gamla samhällsdelar. Vidare pekades på kommunens ringa ekonomiska bärkraft med liten befolkning och svag folkmängds- och näringslivsutveckling. Mer än 25 % av befolkningen är 65 år och äldre. 33,7 % är pensionärer.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

Avser jordbruksministern att till riksdagen avge förslag om förhöjt statsbidrag för avloppsreningsverk i Sotenäs kommun?

Nr 29

Torsdagen den
17 november 1977

*Meddelande om
frågor*

1977/78:150 av *Guðrun Sundström* (s) till statsrådet Britt Mogård om ökad utbildning av tandsköterskor:

Det finns enligt beräkningar ca 2 000 aktiva tandsköterskor som saknar formell utbildning för yrket. Många av dessa har långvariga anställningar såväl inom landstinget som hos privata tandläkare. Hos många av tandsköterskorna finns en önskan och ett behov att erhålla en utbildning som svarar mot deras viktiga arbetsinsatser och som även gör det möjligt för dem att vidareutbilda sig till tandhygienister. 1976 framlades ett förslag till skolöverstyrelsen om en läroplan för en tvåårig kurs för utbildning av tandsköterskor (specialkurs). Det är viktigt att denna utbildning utan dröjsmål kommer till stånd, då så många inom denna yrkeskår saknar formell utbildning.

Mot denna bakgrund hemställer jag att till statsrådet Mogård få ställa följande fråga:

När kommer statsrådet att framlägga förslag om ökad utbildning för tandsköterskor i enlighet med den läroplan som framlagts inom SÖ?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.36.

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert